

Nr 25.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om upphävande av gällande bestämmelser angående visst avstånd mellan halmstack och byggnad.

Första lagutskottet har till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 17 i första kammaren av herr *Isaksson* m. fl. och nr 12 i andra kammaren av herr *Dickson* m. fl. I motionerna, vilka äro likalydande, hemställes, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att det bringas till länsstyrelsernas kännedom, att bestämmelserna i normalbrandordningarna beträffande visst minimiavstånd mellan halmstack och byggnad skola utgå».

Beträffande motiveringen för motionärernas hemställan får utskottet hänvisa till motionerna.

Gällande bestämmelser m. m.

Gällande bestämmelser om rikets brandförsvaret finnas i *brandlagen den 15 juli 1944* och *brandstadgan av samma dag*. I brandlagen givas de grundläggande reglerna rörande kommunernas och de enskilda medborgarnas skyldigheter med avseende å brandförsvaret, och i brandstadgan återfinnas de föreskrifter, som mera i detalj utföra brandlagens bestämmelser. Enligt brandstadgan skall för varje kommun finnas en brandordning, som skall upptaga bestämmelser, vilka utöver vad i allmän lag eller i brandstadgan eller eljest i vederbörlig ordning föreskrivits äro erforderliga för ordnande av ortens brandförsvaret. Brandordning antages av stadsfullmäktige, respektive kommunalfullmäktige. Beslut om antagande av brandordning skall underställas länsstyrelsens prövning. Beslut, som sålunda underställas, skall av länsstyrelsen antingen oförändrat fastställas eller ogillas.

Till ledning för kommunerna vid upprättande av brandordningar har riksbandsinspektören med biträde av särskilda sakkunniga utarbetat tre normalbrandordningar (SOU 1945: 18—20), varav två äro avsedda för landsbygden. Av de för landsbygden upprättade normalbrandordningarna avser den ena (SOU 1945: 20) kommuner, där skogsbrandförsvaret ordnats för sig, och den andra (SOU 1945: 19) kommuner, där bygdebrandförsvaret och skogsbrandförsvaret äro samordnade. Då förhållandena inom de olika

kommunerna äro mycket skiftande ha i normalbrandordningarna upptagits olika alternativ, avsedda för kommuner av olika storleksordning och tätbebyggelse.

Den i motionerna berörda bestämmelsen i normalbrandordningarna för landskommuner om avståndet mellan stack och byggnad upptages i 38 respektive 37 §§ och har, såvitt nu är i fråga, följande lydelse:

Ej må någon så handhava eld eller eldfarligt föremål, att brand därav lätt kan uppstå.

Det är sålunda förbjudet bland annat

— — — — —
att anbringa stack av otröskad gröda, halm eller hö på närmare avstånd än 12 meter från stall, ladugård, loge eller byggnad med eldstad.

I två vid 1946 års riksdag väckta motioner yrkades, att frågan om landsbygdens brandväsen skulle tagas upp till förnyad översyn i syfte att åvägbringa en mindre betungande organisation samt att generellt uppskov med brandordnings antagande skulle ges åt alla landskommuner tills riksdagen fattat nytt beslut i frågan. Motionerna avslogos av riksdagen på hemställan av första lagutskottet, som i sitt utlåtande (nr 31) anförde följande beträffande normalbrandordningen.

Det har inom utskottet upplysts, att man på sina håll icke ansett sig berättigad frångå denna normalbrandordning oaktat bestämmelserna däri icke i allo varit lämpade för förhållandena. Utskottet vill i anledning härav framhålla, att normalbrandordningen givetvis icke oförändrad kan passa för alla fall, då förhållandena inom de olika kommunerna äro mycket skiftande. I vissa fall t. ex. i fråga om rena landskommuner torde sålunda åtskilliga av de i normalbrandordningen upptagna bestämmelserna kunna undvaras.

Frågan om tillämpningen av bestämmelserna i normalbrandordningen för landskommuner om halmstacks placering har även behandlats i en interpellationsdebatt i andra kammaren den 11 juni 1946 (se AK prot. nr 24 s. 18—27). Chefen för kommunikationsdepartementet förklarade därvid bland annat, att han hyste den uppfattningen att några åtgärder från hans sida icke kunde anses motiverade i syfte att i viss riktning påverka kommunerna och länsstyrelserna vid deras ställningstagande till den berörda frågan.

Frågan om avståndet mellan stack och byggnad återkom vid 1947 års riksdag genom fyra motioner, vari motionärerna vände sig mot ovannämnda i normalbrandordningen för landskommuner upptagna bestämmelse. Första lagutskottet, som behandlade motionerna, inhämtade yttranden från bland andra länsstyrelsen i Malmöhus län, riksbrandinspektören och Landsbygdens brandförsäkringsbolags förening.

Yttrandet från länsstyrelsen i Malmöhus län innehöll uppgift, att inom skånelänen införts stadgande om avstånd mellan stack och byggnad av följande lydelse:

Det är sålunda förbjudet bland annat att anbringa stack av otröskad gröda, halm eller hö på närmare avstånd än tolv meter från stall, ladugård, loge eller därmed sammanbyggd byggnad eller byggnad med eldstad, vilket avstånd dock må, där särskilda skäl föreligga, för stack av otröskad gröda under tiden augusti—oktober månader minskas intill sex meter.

Riksbrandinspektören anförde i sitt yttrande — efter att hava erinrat om de brandsäkerhetsföreskrifter, som jämte bestämmelsen om avstånd mellan stack och byggnad upptagits i 38 respektive 37 §§ normalbrandordningarna för landskommuner — bland annat följande.

Mot dessa förbud ha såvitt riksbrandinspektören har sig bekant icke gjorts några invändningar i vidare mån än vad gäller förbudet att upplägga stack närmare byggnad än 12 meter, och härvid ha invändningarna inskränkt sig till en önskan att vilja minska avståndets storlek. Man torde nog allmänt ha accepterat, att stack skall ligga på visst avstånd, men man anser, att 12 meters avstånd skulle vara onödigt betungande ur ekonomisk synpunkt. Många gånger är bestämmelsen på grund av rent lokala skäl omöjlig att följa.

Att ett visst avstånd skall finnas torde få anses självklart. Tillgänglig statistik över antalet byggnader, som antänts av en brinnande grannbyggnad vid olika avstånd, visar bestämt på avståndens betydelse. En sammanställning, som gjorts för några år sedan över eldsvådor vid lantbruksrisker i Skåne, vilka eldsvådor uppkommit genom brinnande grannrisk, gav följande resultat, nämligen att av byggnaderna hade

43,4 %	legat på	0—6	meters avstånd från	primärbranden		
17,9 %	»	»	6—9	»	»	»
15,4 %	»	»	9—15	»	»	»
5,1 %	»	»	15—18	»	»	»
4,6 %	»	»	18—22,5	»	»	»
4,3 %	»	»	22,5—30	»	»	»
3,7 %	»	»	30—45	»	»	»
3,4 %	»	»	45—90	»	»	»
2,2 %	»	»	90 och flera	»	»	»
100,0 %						

Bedömes värdet av avstånden med stöd av ovanstående statistik, skulle rent teoretiskt 61,3 % av eldsvådorna uteblivit, om avståndet varit 9 meter eller mera, och genom enkel interpolation skulle man erhålla, att 69,0 % uteblivit, om avståndet varit 12 meter och 76,7 % om avståndet ökades till 15 m. Vid större avstånd än 15 meter sjunker procenttalet för antal bränder, antända från grannrisk, mycket snabbt, så att vid 25 meters avstånd de uteblivna eldsvådorna kunna sättas till i runt tal 87 %. Ur såväl brandskydds- som försäkringsteknisk synpunkt är det sålunda ett önskemål att ha åtminstone 25 meters avstånd mellan byggnader och följaktligen även mellan stack och byggnad. Ju mer man minskar på detta avstånd, desto större är risken för konflagration, vilken risk stiger opropotionerligt hastigt ju mindre avstånden bliva.

Riksbrandinspektören förordade, att bestämmelsen i normalbrandordningarna skulle erhålla samma lydelse som i de av länsstyrelserna i Malmö-

hus och Kristianstads län fastställda brandordningarna, samt tillstyrkte därjämte ytterligare uppmjukning genom tillägg av följande bestämmelse:

Där hinder uppstår att lägga stack på 12 meters avstånd från nämnda byggnader på grund av tomt-, mark- eller byggnadsförhållanden, kan brandchef eller brandsynenämnd lämna tillstånd till stacks uppläggande på mindre avstånd än vad nu sagts. Detta avstånd får dock ej understiga 9 meter. Erfordras i undantagsfall ett mindre avstånd än 9 meter skall länsstyrelse lämna bifall därtill.

Landsbygdens brandförsäkringsbolags förening yttrade bland annat följande.

Sedan gammalt ha brandstodsbolagen i sina försäkringsvillkor intagit säkerhetsföreskrifter, vilkas efterföljande från delägarnas-försäkringstagarnas sida erfarenhetsmässigt varit ägnat att förebygga uppkomsten av brand eller att begränsa omfattningen av utbruten brand. Det faromoment, som de intill lantgårdsbyggnaderna upplagda halmstackarna ostridigt utgöra, har härvid allmänt beaktats. Skiftande förhållanden inom landets skilda delar ha givetvis påverkat de olika bolagens ställningstaganden i denna fråga. I de fall där föreskrift om visst minsta avstånd mellan halmstack och byggnad förekommit, har detta avstånd sålunda växlat; vanliga avstånd ha varit 20 meter, 15 meter och 9 meter men även 6 meter ha förekommit. Att märka är dock att avsteg från de nyssnämnda strängare avståndssiffrorna ofta tolererats ehuru mot premieförhöjning.

De senaste årens erfarenheter ha kraftigt understrukt betydelsen av att stackar uppläggas på ett ur brandskyddssynpunkt betryggande avstånd från byggnader. Man har tidigare främst haft för ögonen den fara som ligger däri att gnistor från byggnadernas rökutlopp lätt kunna antända närbelägna stackar och att det då i regel är omöjligt att hindra den utbrutna brandens spridning till byggnaderna. Nu har emellertid tillkommit den oroväckande ökningen — i såväl antal som omfattning — av sådana brandskador som uppkomma genom att lekande barn sätta eld på de lättantändliga stackarna varefter branden sprider sig till närbelägna byggnader.

Föreningen vill för sin del icke resa någon invändning mot ett allmänt genomförande av den eftergift i fråga om anbringande av stack bestående av otröskad gröda, som enligt ovan förordats av länsstyrelsen i Malmöhus län, men vill i övrigt hävda att eftergifter i fråga om den allmänna tillämpningen av normalbrandordningens ifrågavarande 12-metersavstånd icke böra ske annat än i sådana fall där tungt vägande skäl föreligga, skäl av exempelvis geografisk eller teknisk natur. Även i sådana fall måste emellertid ett visst, betryggande minimiavstånd stadgas; enligt föreningens uppfattning kan ett 6-metersavstånd icke anses betryggande.

Beträffande yttrandena över de 1947 väckta motionerna får utskottet i övrigt hänvisa till sitt i anledning av motionerna avgivna utlåtande nr 39.

I nämnda utlåtande anförde *utskottet* såvitt här är i fråga bland annat:

I samtliga nu förevarande motioner har riktats kritik mot den i normalbrandordningarna för landskommuner upptagna bestämmelsen om förbud mot att anbringa stack av otröskad gröda, halm eller hö på närmare avstånd än 12 meter från stall, ladugård, loge eller byggnad med eldstad.

Det ligger i sakens natur, att det ur brandskyddssynpunkt är av stor vikt att avståndet mellan stack och byggnad icke är alltför litet. Av de till utskottet avgivna yttrandena framgår också, att åtskilliga försäkringsinrättningar redan före den nya brandlagstiftningens tillkomst genom att bland försäkringsvillkoren intaga bestämmelser om visst minsta avstånd mellan stack och byggnad beaktat det faromoment, som i närheten av byggnader upplagda stackar utgöra.

I allmänhet torde det medföra större besvär och kostnad för ägaren att placera en stack på ett ur brandsäkerhetssynpunkt betryggande avstånd från byggnad än att anbringa den i omedelbar närhet av byggnaden. Det är emellertid icke endast arbetet med uppläggandet av en stack på längre avstånd utan även det ökade arbetet vid tillgodogörandet av densamma, som ur jordbruksekonomisk synpunkt medför olägenhet. Om icke någon bestämmelse i ämnet finnes i brandordningen eller i de försäkringsvillkor som gälla för ett visst fall, har ägaren därför att väga de jordbruksekonomiska intressena mot brandskyddssynpunkterna. Han kan då i kortsynt optimism komma att underskatta brandfaran och lägga stacken på kortare avstånd (än som kan anses betryggande. Den enskildes privatekonomiska intresse får dock icke vara avgörande, utan frågan måste liksom då det gäller brandskyddsfrågor i allmänhet ses även ur nationalekonomiska och andra allmänna synpunkter. En avvägning måste uppenbarligen ske mellan å ena sidan brandskyddets krav samt å andra sidan kommunernas och fastighetsägarnas intresse av en rimlig och smidig tillämpning av brandlagstiftningen. Härvid kan knappast råda någon tvekan om att det som regel måste anses lämpligt att upprätthålla visst minimiavstånd mellan stack och byggnad.

Frågan blir då huru stort detta avstånd skall vara och om det i normalbrandordningarna angivna avståndet av 12 meter kan anses lämpligt. Det är uppenbart att nämnda avstånd icke medför någon säkerhet för att brand icke kan spridas och att det med hänsyn till lokala förhållanden mången gång måste vara önskvärt att stack lägges på ännu längre avstånd från byggnad. Utskottet anser dock att 12-metersavståndet innebär en för normalfallen lämplig avvägning. I flertalet av de till utskottet avgivna yttrandena har också givits uttryck åt den uppfattningen, att denna avståndsbestämmelse vore värdefull ur brandskyddssynpunkt och att den därför icke borde slopas. Den av riksbrandinspektören åberopade statistiken synes också giva belägg för riktigheten av en sådan uppfattning. Beträffande stack av otröskad gröda har emellertid i de flesta yttrandena, däribland det av riksbrandinspektören avgivna, förordats en uppmjukning av bestämmelsen i enlighet med vad som i allmänhet skett i de av länsstyrelserna i Malmöhus och Kristianstads län fastställda brandordningarna. Denna uppmjukning innebär, att för sådan stack avståndet må, där särskilda skäl föreligga, under tiden augusti—oktober minskas intill sex meter.

Enligt utskottets mening är en dylik lindring av bestämmelsen välgrundad. Därigenom torde jordbrukarna kunna beredas en icke oväsentlig lättnad under den tid, då knappheten på arbetskraft inom jordbruket är mest kännbar, samtidigt som olägenheterna ur brandskyddssynpunkt torde vara mindre framträdande. Det kan dock övervägas, om icke den angivna tiden utan olägenhet ur brandskyddssynpunkt skulle kunna utsträckas med ytterligare en månad.

Riksbrandinspektören har ansett, att en ytterligare uppmjukning skulle kunna göras. En generell minskning av avståndet borde visserligen icke medgivas, men där på grund av mark- eller byggnadsförhållanden hinder föreläge att lägga upp stack på 12 meters avstånd, borde efter prövning i varje särskilt fall dispens från bestämmelsen kunna meddelas av brandchef eller brandsynenämnd. Avståndet finge dock enligt riksbrandinspektörens mening icke understiga 9 meter, såvida icke länsstyrelsen lämnat tillstånd därtill.

Utskottet anser det vara önskvärt, att det öppnas möjlighet till dispens från 12-metersbestämmelsen i de fall, då på grund av nyssnämnda förhållanden hinder möter att följa densamma. Det kan vara föremål för tvekan, om dispensprövningen bör helt läggas i lokal myndighets hand eller i vissa fall bör tillkomma länsstyrelsen. Det förslag som framlagts av riksbrandinspektören synes emellertid innebära en god lösning, och utskottet vill uttala sin anslutning till detta.

Ehuru utskottet hyser den uppfattningen att den i normalbrandordningarna upptagna bestämmelsen om avstånd mellan stack och byggnad i angivna avseenden skulle kunna uppmjukas, anser sig utskottet dock icke böra föreslå riksdagen att till Kungl. Maj:t rikta någon framställning om att en bestämmelse av det innehåll, som utskottet här angivit som lämpligt, bör erhålla allmän giltighet. Det torde nämligen icke finnas anledning att i princip göra skillnad mellan denna och andra likartade brandskyddsbestämmelser i normalbrandordningarna. Vad utskottet anfört om bestämmelsen synes emellertid — på samma sätt som normalbrandordningarna — vara ägnat att tjäna till ledning för kommunerna vid upprättande av brandordningar, liksom ock för länsstyrelserna vid fastställelseprövningen. Utskottet anser det därför vara önskvärt att länsstyrelserna genom Kungl. Maj:ts försorg erhålla kännedom om de synpunkter utskottet anfört beträffande berörda bestämmelse.

I skrivelse den 10 juni 1947 (nr 295) anhöll riksdagen, under hänvisning till utlåtandet, hos Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t ville låta bringa till länsstyrelsernas kännedom vad utskottet i utlåtandet anfört rörande bestämmelsen i normalbrandordningarna om avstånd mellan stack och byggnad.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 20 juni 1947 anbefallt riksbrandinspektören att under hänsynstagande till innehållet i nämnda riksdagens skrivelse vidtaga de åtgärder som därav föranleddes, anmodade riksbrandinspektören genom skrivelse den 5 juli 1947 länsstyrelserna att beakta vad som anförts i utlåtandet. I samma skrivelse har riksbrandinspektören förklarat, att länsstyrelserna borde ägna uppmärksamhet åt förevarande fråga vid fastställande av brandordningar, varemot någon ändring av redan fastställda brandordningar enligt riksbrandinspektörens mening icke syntes vara nödvändig.

Frågan om avståndet mellan stack och byggnad har prövats i ett av *Kungl. Maj:t* genom resolution den 7 november 1947 avgjort besvärssärende. I resolutionens motivering uttalades:

Ur brandskyddssynpunkt får anses erforderligt, att brandordningen innehåller förbud att anbringa stack av otröskad gröda, halm eller hö på närmare avstånd än 12 meter från stall, ladugård, loge eller därmed sammanbyggd byggnad eller byggnad med eldstad, dock att under månaderna augusti—november stack av otröskad gröda må anbringas på ett avstånd icke understigande 6 meter från sådan bebyggelse. Från angivna förbud bör möjlighet till andra eftergifter icke beredas än att avståndet må, där mark- eller byggnadsförhållanden eller andra särskilda omständigheter det föranleda, minskas intill 9 meter efter medgivande av brandsynenämnden och under 9 meter efter medgivande av länsstyrelsen.

Motioner i förevarande ämne väcktes även vid 1948 års riksdag, varvid hemställdes om åtgärder »i syfte att upphäva vad riksdagbeslutet 1947 föranlett i fråga om bestämmelser i brandordningarna, så att 12-metersgränsen i fråga om halmstackars placering utgår».

I sitt över motionerna avgivna utlåtande, nr 16, avstyrkte utskottet bifall till desamma och hänvisade därvid i huvudsak till sina föregående år gjorda uttalanden.

Vid ärendets behandling i kamrarna godkände första kammaren utlåtandet, varemot andra kammaren biföll ett under överläggningen framställt yrkande att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till sådana ändrade bestämmelser i de nu gällande brandordningarna att bestämmelserna om visst avstånd mellan halmstack och byggnad måtte utgå.

Yttranden.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen stadgar inhämtat yttrande över förevarande motioner från riksbrandinspektören. Vidare har Landsbygdens brandförsäkringsbolags förening beretts tillfälle att yttra sig över motionerna. Riksbrandinspektören har vid sitt yttrande fogat dels Kungl. Maj:ts ovannämnda resolution den 7 november 1947, dels en uppställning med vissa uppgifter om eldsvådor i halmstackar från Södermanlands Läns brandförsäkringsbolag, dels ock en skrivelse den 11 maj 1944 från godsägaren L. von Stockenström.

Motionerna avstyrkas av både riksbrandinspektören och föreningen.

Riksbrandinspektören hänvisar till en början till sitt år 1947 avgivna, i utskottets utlåtande nr 39 för samma år återgivna yttrande. Vidare anför riksbrandinspektören:

I ovanberörda vid årets riksdag väckta motioner ha motionärerna föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att det bragtes till länsstyrelsernas kännedom, att bestämmelserna i normalbrandordningarna beträffande visst minimiavstånd mellan halmstack och byggnad skola utgå. Riksbrandinspektören får i detta sammanhang erinra om att några dylika »bestämmelser» icke finnas vare sig i normalbrandordningarna eller i brandlagen eller brandstadgan. Däremot ha i normalbrandordningar-

na intagits sådana *anvisningar*, som ansetts önskvärda för brandskyddet och som ansetts böra införas i de kommunala brandordningarna. Något tvång enligt brandlag eller eljest föreligger sålunda icke att i de kommunala brandordningarna intaga dylika *anvisningar*. Enligt 2 § brandlagen åligger det dock länsstyrelse att tillse, att brandförsvaret inom länet är tillfredsställande ordnat. Som en mycket viktig del av denna länsstyrelsernas uppgift måste anses, att lantgårdarnas ekonomibyggnader skyddas mot antändning från brinnande halmstackar, en fråga, som under de senaste åren fått en mycket stor samhällsekonomisk betydelse. Detta har också beaktats av länsstyrelserna, som i regel tillsett att normalbrandordningarnas *anvisningar* följts såväl i fråga om halmstackar som i andra avseenden.

I fråga om halmstacks avstånd till byggnad ha normalbrandordningarnas *anvisningar* om 12 meter såsom ett minimum följts i övervägande antalet brandordningar — i Skåne dock i något modifierad form. Länsstyrelsen i Malmöhus län har nämligen ändrat punkten rörande ifrågavarande avstånd på det sättet, att, där särskilda skäl föreligga, stack av otröskad gröda under tiden augusti—oktober finge läggas intill 6 meter från byggnad.

I till riksbrandinspektören från Kopparbergs län inkomna fastställda brandordningar, till antalet 36, finnes 12-metersavståndet angivet i 19 men saknas i 17.

Vidkommande Östergötlands län ha i alla till riksbrandinspektören inkomna 123 fastställda brandordningar 12-metersavståndet beaktats utom i en. I dessa brandordningar har emellertid gjorts ett tillägg, enligt vilket dispens kan sökas hos länsstyrelsen.

I Södermanlands län ha normalbrandordningarnas *anvisningar* följts i samtliga 64 fastställda brandordningar, som förvaras hos riksbrandinspektören. I fem av dessa brandordningar har emellertid möjlighet till dispens medgivits.

Enligt uppgift från Södermanlands läns brandförsäkringsbolag har bolaget alltsedan år 1941 sökt förmå försäkringstagarna att flytta ut sina halmstackar från byggnaderna, och dessa försök ha också i hög grad krönts med framgång, vilket till stor del beror på att bolaget tillämpar högre premier beträffande byggnad, där halmstack ligger på närmare avstånd än 12 meter från byggnaden.

Som av här bifogade statistik över eldsvådor i halmstackar framgår, anser sig nyssnämnda bolag under åren 1939—1948 ha undgått förluster på cirka 1,8 miljoner kronor på grund av att de brinnande halmstackarna legat 12—20 meter från byggnaderna. För att ytterligare belysa lämpligheten av 12-metersavståndet bifogar riksbrandinspektören härjämte avskrift av skrivelse från godsägaren L. von Stockenström. Av denna skrivelse framgår, att ett stort magasin kunnat räddas vid brand i halmstackar på grund av att 12-metersavståndet iakttagits.

Förenämnda försäkringsbolag har vidare uppgivit, att under åren 1939—1945 skador för cirka 700 000 kronor uppstått på lantgårdars ekonomibyggnader på grund av antända halmstackar, som legat invid eller endast några få meter från byggnaderna. Från övriga län torde någon liknande statistik icke kunna erhållas. Riksbrandinspektören får dock erinra om de uppgifter ur dagspressen, som riksbrandinspektören citerade i sitt yttrande den 6 maj 1946 till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet i anledning av en vid 1946 års riksdag framställd interpellation angående generella lättnader beträffande i normalbrandordningen föreslagna bestäm-

melse rörande minimiavstånd vid placering av halmstack, så att stack av otröskad gröda, halm eller hö skulle få anbringas å minst 6 meters avstånd från byggnad. Dessa tidningsnotiser omnämnde åtta eldsvådor under tiden 13—27 april 1946, då ladugårdar och andra byggnader antänts från brinnande halmstackar, samt dessutom två eldsvådor då branden förorsakats av halm, som nedrivits från halmtak och därefter antänts genom barns lek med eld. Endast i två fall kunde elden begränsas till halmen, i de övriga brunno även byggnaderna. Därvid uppstodo skador för cirka 250 000 kronor — under 14 dagar.

Av berörda statistik torde framgå såsom ostridigt, att ett visst ej alltför litet avstånd mellan halmstack och byggnad är nödvändigt för att byggnaden skall kunna skyddas, om halmstack brinner.

Efter att ha redogjort för innehållet i Kungl. Maj:ts resolution den 7 november 1947 fortsätter riksbrandinspektören:

Riksbrandinspektören har alltsedan den 7 november 1947 alltid hänvisat till innehållet i ovan nämnda Kungl. Maj:ts resolution, då förslag till brandordning underställts riksbrandinspektören för yttrande även i sådana fall, då brandordningsförslaget följt normalbrandordningens formulering. I många fall ha emellertid kommunerna själva beslutat vidhålla den ursprungliga formuleringen enligt normalbrandordningen. I en hel del fall har däremot en redan fastställd brandordning ändrats och bringats i överensstämmelse med den av Kungl. Maj:t angivna formuleringen. Så har t. ex. under senaste tiden skett i ett antal brandordningar, som inkommit till riksbrandinspektören från Malmöhus och Värmlands län.

Riksbrandinspektören får också erinra om att normalbrandordningarnas anvisningar endast tala om *anbringande* av stack. Redan befintlig sådan kan sålunda få kvarligga tills vidare, såvida icke, som i ett antal brandordningar stadgats, tiden härför begränsats till ett visst antal år. I Östergötlands län t. ex. har sådan begränsning införts i samtliga brandordningar.

På grund av vad ovan anförts får riksbrandinspektören som sin bestämda mening uttala, att det är av stor samhällsekonomisk betydelse, att lantgårdarnas ekonomibyggnader skyddas mot brand. För att åstadkomma ett dylikt skydd är det bland annat nödvändigt, att halmstackar läggas på tillräckligt stort avstånd från sådana byggnader, därvid det i normalbrandordningarna angivna avståndet 12 meter kan anses utgöra en lämplig avvägning sett ur brandteknisk och driftsekonomisk synpunkt. Avståndet 12 meter torde endast undantagsvis medföra så stora olägenheter, att icke envar bör kunna tåla detsamma för erhållande av ökat skydd mot brand och driftsavgift. En minskning av avståndet skulle medföra mycken liten om ens någon besparing av driftskostnaderna, ty en dylik minskning av avståndet skulle i flertalet fall medföra höjda försäkringspremier. Riksbrandinspektören anser, att den av Kungl. Maj:t i förenämnda resolution den 7 november 1947 givna formuleringen måste anses tillfredsställa alla. Denna formulering bör genom länsstyrelsernas försorg bringas till landskommunernas kännedom, där så icke redan skett.

Den ovan nämnda uppställningen med vissa uppgifter om eldsvådor i halmstackar från *Södermanlands läns brandförsäkringsbolag* är dagtecknad den 24 februari 1949 och innehåller följande:

Skador som bolaget undgått på grund av att avstånd förelegat mellan halmstack och byggnad.

Dato	Plats	Värdet av hotad egendom	Uppkommen skada (brunnen halm)	Avstånd från halmstack till byggnad
X—39	Ängsätter, Stigtomta	80 000	315	12 m. från loge
IX—42	Krampan, Gåsinge	55 000	50	20 » » »
IV—43	Sticktorp, Fors	25 800	180	15 » » »
V—44	Berga, Åker	600 000	5 390	13 » » »
X—44	Haneberg, Näshulta	255 000	2 118	12 » » »
XI—45	L:a Kungsladugården, Nikolai . .	250 000	630	13 » » »
IX—45	Ö. Sandstugan, Björkvik	150 000	1 360	14 » » »
X—46	Björksund, Tystberga	200 000	ca 1 500	12 » » »
III—47	Ökna, Toresund	28 000	50	12 » » »
IV—48	Hällby, Torshälla	170 000	1 200	13 » » »
		1 813 800	12 793	

I von Stockenströms skrivelse anföres rörande en vid Berga säteri den 9 maj 1944 inträffad eldsvåda:

På grund av från Södermanlands läns brandförsäkringsbolag erhållna direktiv avseende ett minsta avstånd från byggnad till halmstack av 12 m. flyttades stackplatsen från att tidigare ha legat med anslutning till körbanan till logen till en fritt belägen plats med minst ovannämnda avstånd till närmaste byggnad.

Vid eldsvådan, då fyra stora halmstackar intill varandra liggande med en höjd av 12 m. samtidigt voro övertända, kunde slangförare likväl arbeta mellan dem och ett 15 m. högt magasin, där mellanliggande avståndet uppmätts till 13 m.

Vi anse, att just det angivna avståndet åstadkom tillräcklig tidsfrist för att få i gång brandredskapen och sedan möjliggjorde desamma rätta användande, så att byggnaden kunde räddas.

Svag vind med riktning mot byggnaden rådde.

Föreningen erinrar inledningsvis om sitt år 1947 till utskottet avgivna, i utlåtandet nr 39 för samma år redovisade yttrande samt anför härefter:

Sedan nämnda yttrande avgavs har i enlighet med 1947 års riksdags beslut möjlighet beretts till vissa eftergifter i fråga om normalbrandordningarnas ursprungligen kategoriska förbud mot anbringande av stack inom 12 meter från vissa byggnader. Det är ostridigt att driftsekonomiska olägenheter alltjämt kunna yppa sig vid bestämmelsernas efterlevnad, men en avvägning måste ske med hänsyn till brandskyddssynpunkterna. De påtalade bestämmelserna innebära, redan de, en sådan avvägning, och ur brandskyddssynpunkt måste dessa bestämmelser anses utgöra minimikrav.

I anslutning till de nu föreliggande motionerna vill föreningen särskilt betona, att de återopade brandskyddssynpunkterna synas vara av sådan samhällelig vikt och betydelse, att det allmänna även i fortsättningen bör lämna sin medverkan för tillgodoseendet av ett rimligt brandskyddsintresse på ifrågavarande område.

Utskottet.

Förevarande båda motioner vända sig liksom tidigare motioner med samma syfte mot den i normalbrandordningen för landskommuner upptagna bestämmelsen om visst avstånd mellan stack och byggnad. Med anledning härav får utskottet erinra om att normalbrandordningarna allenast innebära förslag och anvisningar för arbetet med upprättande av brandordningar. Beslutanderätten i fråga om dessas innehåll tillkommer kommunernas beslutande organ och länsstyrelserna samt, om besvär anförs, i sista hand Kungl. Maj:t. 1947 års riksdagsbeslut i ämnet medförde, att länsstyrelserna erhöilo del av vissa av utskottet anförda synpunkter i frågan om avståndet mellan stack och byggnad. Vad utskottet anført har kommit att på samma sätt som normalbrandordningarna tjäna till vägledning för utformningen av brandordningar. Dylik vägledning föreligger slutligen i det ställningstagande till frågan om avståndet mellan stack och byggnad, som innefattas i Kungl. Maj:ts ovannämnda resolution den 7 november 1947.

I sitt 1947 avgivna utlåtande kunde utskottet fastslå, att upprätthållandet av ett visst avstånd mellan stack och byggnad är påkallat ur brandskyddssynpunkt. Vad som framkommit genom den innevarande år införskaffade utredningen har ytterligare bestyrkt detta. Brandskyddssynpunkterna kunna emellertid i förevarande hänseende stå i strid med vad som är lämpligt ur synpunkten av rationell jordbruksdrift. En skälig avvägning mellan dessa båda intressen är erforderlig; utskottets år 1947 gjorda uttalanden åsyftade att skapa en sådan avvägning.

Erfarenheterna från tiden efter 1947 års riksdagsbeslut ha icke givit vid handen annat än att den av utskottet förordade lösningen är lämplig. Kungl. Maj:ts ovannämnda resolution den 7 november 1947 innebär, att utskottets ståndpunkt i stort sett godtagits i praxis; dock går Kungl. Maj:t i resolutionen något längre än utskottet i tillgodoseende av de jordbruksekonomiska driftsintressena. Medan utskottet ansett sig kunna förorda dispens allenast där hinder att iakttaga 12-metersavståndet uppstår på grund av tomt-, mark- eller byggnadsförhållanden, har i resolutionen uttalats att avståndet, efter inhämtande av tillstånd, finge minskas, där mark- eller byggnadsförhållanden eller andra särskilda omständigheter det föranledde. Att medgiva ytterligare avsteg från 12-metersregeln torde icke vara försvarligt.

Såsom framgår av riksbrandinspektörens ovan intagna yttrande över förevarande motioner, ha ett avsevärt antal brandordningar upptagit bestämmelser i förevarande ämne i enlighet med vad utskottet förordat år 1947. De brandordningar, som innehålla den i normalbrandordningen för landskommuner föreslagna ovillkorliga 12-metersregeln, kunna, när så finnes påkallat, ändras till överensstämmelse med utskottets rekommenda-

tioner. I den mån brandordningarna upptaga de av utskottet förordade bestämmelserna finnas avsevärda möjligheter att åstadkomma en efter de individuella förhållandena lämpad lösning i varje särskilt fall. Inom utskottet har framhållits, att de med uppläggande av stackar förenade brandriskerna i allmänhet äro mindre vid smärre jordbruk. Denna synpunkt torde kunna beaktas vid tillämpningen av de av utskottet förordade dispensbestämmelserna.

Utskottet är medvetet om att vissa svårigheter i tillämpningen icke kunna undvikas. Lantbrukarna begagna sig icke heller alltid av de möjligheter, som stå till buds, att erhålla lättnader i berörda hänseende. Man läser böra räkna med att överträdelser av bestämmelserna ske i viss utsträckning. Genom samarbete mellan de lokala brandskyddsorganen, brandförsäkringsgivarna och de berörda enskilda parterna torde emellertid dessa svårigheter kunna i väsentlig mån undanröjas.

På grund av det anförda finner sig utskottet icke kunna förorda åtgärder för att tillgodose motionernas syften.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motioner, I: 17 och II: 12, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 4 april 1949.

På första lagutskottets vägnar:

VERNER HEDLUND.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Branting*, Ahlkvist*, Krügel*, Olofsson, fru Sjöström-Bengtsson*, herr Ivar Nilzon*, fröken Andersson och herr Weiland*;

från andra kammaren: herrar Hedlund i Östersund, Johnsson i Stockholm, Andersson i Mölndal, Pettersson i Ersbacken*, Wirtén*, Fagerholm, fru Johansson i Skövde* och herr Netzén*.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Ivar Nilzon* och *Pettersson* i Ersbacken, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening kunna de brandskyddsintressen, som i vissa fall påkalla att stackar icke placeras i omedelbar närhet av stallar och andra byggnader, ej utgöra skäl att stadga generella regler om upprätthållande av visst, i meter angivet avstånd. Bland lantbrukarna torde enighet råda om att den i normalbrandordningen för landskommuner upptagna ovillkorliga 12-metersregeln medför olägenheter, som icke motsvaras av rimliga fördelar ur brandskyddssynpunkt. Visserligen innefatta utskottets år 1947 gjorda rekommendationer vissa lättnader. Dessa äro emellertid icke tillräckliga. Framför allt förutsätta de ett omständligt ansökningsförfarande, som flertalet lantbrukare icke behärska. Till detta kommer, att de av utskottet förordade lättnaderna icke blivit genomförda i tillräcklig utsträckning. Av riksbrandinspektörens här ovan intagna yttrande framgår sålunda, att i ett län samtliga brandordningar upptaga den ovillkorliga 12-metersregeln och att i andra län lättnader medgivits allenast i ringa omfattning. Det torde under dessa förhållanden vara ofrånkomligt, att överträdelser av brandordningarnas bestämmelser i förevarande hänseende bliva talrika.

Intresset av att skydda byggnader mot den — synbarligen på många håll överskattade — brandfaran från stackar av halm, hö och gröda torde kunna tillvaratagas av brandförsäkringsgivarna. Det bör ankomma på dem att efter undersökning av förhållandena på varje plats träffa överenskommelse med vederbörande jordbrukare i frågan. Då de medgivanden till förmån för brandskyddsintressena, som jordbrukaren vill göra, bliva avgörande för premiernas storlek, torde det vara att förvänta, att tillfredsställande resultat kunna vinnas på denna väg.

På grund av det anförda vill utskottet förorda, att bestämmelse om visst avstånd mellan stack och byggnad icke intages i brandordningarna för landskommuner.

Vad utskottet anför om ifrågavarande bestämmelse torde på samma sätt som dess år 1947 gjorda uttalanden böra bringas till länsstyrelsernas kännedom.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 17 och II: 12, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta bringa till länsstyrelsernas kännedom vad utskottet här ovan anför i frågan om upptagande av bestämmelser om avstånd mellan stack och byggnad i brandordningarna för landskommuner.
